

02. Ses eğitiminde Linklater metodunun kullanımı: sistematik analiz

Yiğit KOCABIYIK¹

APA: Kocabiyik, Y. (2022). Ses eğitiminde Linklater metodunun kullanımı: sistematik analiz. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 21-29. DOI: 10.29000/rumelide.1220205.

Öz

Linklater metodu, insan sesinin engelleyici gerilimden kurtulması için geliştirilmiş bir dizi egzersizden oluşan bir ses eğitim yöntemidir. Başlangıçta oyunculuk eğitimi için geliştirilen bu metot doğal sesin ortaya çıkarılmasını amaçlamaktadır. Doğal ses kavramı, metodun geliştiricisi tarafından, duygusal dürtüyle doğrudan temas halinde olan, akıl tarafından şekillendirilen, ancak onun tarafından engellenmeyen bir ses olarak tanımlanır. Uygulanan egzersizlerle sesin kullanımından kaynaklı sorunları engelleyerek doğal sesin ortaya çıkması sağlanmaktadır. Bu çalışma, ses eğitimi alanında Linklater metodu özelinde yapılan çalışmaları analiz ederek metodun ses eğitiminin hangi alanlarında kullanıldığını, nasıl sonuçlar elde edildiğini ve ses eğitimi açısından yararlı bir metot olup olmadığını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada sistematik analiz yöntemi kullanılarak ses eğitimi konusuyla alakalı olan tüm çalışmalar taranmıştır. Belirlenen anahtar kelimelerle yapılan araştırma sonucunda İngilizce ve Türkçe dillerinde Linklater Metodu ile doğrudan ilgili toplam 54 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmaların 35'i makale, 3'ü kitap bölümü, 3'ü röportaj, 3'ü kitap incelemesi, 10'u ise tezlerden oluşmaktadır. Bu çalışmaların özetleri/girişleri değerlendirildikten sonra sadece 4'ünün deneysel çalışma olduğu tespit edilmiştir. Seçilen çalışmaların her biri ses eğitimi ile Linklater Metodu arasında doğrudan bağlantılı olmasına özen gösterilmiştir. Araştırma sonucunda Linklater metodunun ses eğitiminde sanat, tedavi ve dil eğitimi alanlarında kullanıldığı görünmektedir. Ayrıca ses eğitiminde Linklater Metodu kullanılarak yapılan araştırmalarda sonuçların olumlu yönde olduğunu ve yapılan araştırmalar ışığında ses eğitiminde bu metodu kullanmanın yararlı olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar kelimeler: Ses eğitimi, Linklater metodu, Linklater

Use of Linklater method in voice training: systematic analysis

Abstract

The Linklater method is a voice training method consisting of a series of exercises developed for the human voice to get rid of the inhibiting tension. This method, which was originally developed for acting education, aims to reveal the natural voice. The concept of natural voice is defined by the developer of the method as a voice that is in direct contact with the emotional impulse, shaped by the mind, but not inhibited by it. With the exercises applied, natural voice is provided by preventing the problems caused by the use of voice. This study aims to analyze the studies on the Linklater method in the field of voice education, in which areas of voice education the method is used, what results are obtained and whether it is a useful method in terms of voice education. In the research, all studies related to the subject of voice training were scanned by using the systematic analysis method. As a result of the research conducted with the determined keywords, a total of 54 studies in English and Turkish languages directly related to the Linklater Method were reached. 35 of these studies consist

¹ Arş. Gör. Dr., İğdır Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi (İğdır, Türkiye), kocabiyikyigit@gmail.com, 0000-0001-7390-6370 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 01.11.2022-kabul tarihi: 20.12.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1220205]

of articles, 3 of them are book chapters, 3 of them are interviews, 3 of them are book reviews and 10 of them are theses. After evaluating the abstracts/inputs of these studies, it was determined that only 4 of them were experimental studies. Care has been taken to ensure that each of the selected studies is directly related to voice training and the Linklater Method. As a result of the research, it seems that the Linklater method is used in the fields of art, therapy and language education in voice education. In addition, it is possible to say that the results of the researches using the Linklater Method in voice education are positive and it is useful to use this method in voice education in the light of the researches.

Keywords: Voice training, Linklater method, Linklater

1. Giriş

Ses eğitimi, bireye konuşurken ya da şarkı söylerken belli yöntemleri uygulayarak sesini sağlıklı ve etkili bir şekilde kullanmasına ilişkin davranışları kazandırmak amacıyla uygulanan bir eğitimidir (Töreyn, 2008: 81). Ses sağlığı çalışmalarının yanı sıra insan sesini bir enstrüman olarak kullanan sanat dallarında bu eğitim merkezde konumlanmaktadır. Bu sanat dallarından biri olan oyunculuk alanındaki ses eğitiminde 20. yüzyıl ile birlikte bir değişimin varlığından söz etmek mümkündür. Öyle ki bu yüzyılın öncesinde ses eğitimine dair çalışmalar konuşmanın ‘güzelliğine’, fonetik ve telaffuz kurallarına odaklanırken bu yüzyıl sonrasında bu kuralların yanı sıra sesin bilimsel olarak araştırıldığı, bu araştırmalar ve deneyimler doğrultusunda çeşitli tekniklerin geliştiği görülmektedir. Özellikle ses organlarının işleyişine dair araştırmalar ilerledikçe ses ve nefes üzerine teknikler artmış, bu artış ses eğitimi alanına ciddi bir katkı sağlamıştır (Cox, 1990). Kristin Linklater, Cicely Berry, Patsy Rodenburg, Arthur Lessac ve Frederick Matthias Alexander gibi oyunculuk temelli ses eğitimi alanında önde gelen uygulayıcılar da yöntemlerini uluslararası düzeye taşıyarak, alandaki deneyimleriyle bu gelişmelere katkıda bulunmuşlardır (McAllister-Viel, 2007:97; Berry, 1974; Rodenburg, 1998). Yapılan araştırmalar oyuncuların seslerini geliştirmeyi amaçlayan bu tekniklerin sadece oyunculuk sanatı değil, diğer sanat dallarında da aktif olarak kullanıldığını göstermektedir (Perçin, 2004). Hatta sadece sanat dallarıyla kalmayıp ses problemlerinin çözümünde bu tekniklerden yararlandığı da gözlemlenmiştir (Sabar, 2008). Dolayısıyla yüzeysel bir bakışla da olsa oyuncu merkezli yaklaşımların son zamanlarda farklı alanlarda da kullanıldığı ve bu yaklaşımlardan yararlandığı görülmektedir.

Bu çalışma yukarıda adı geçen uygulayıcılardan ve geliştiricilerden biri olan Kristin Linklater’ın kendi adını alan Linklater Metoduna odaklanmaktadır. Ayrıca çalışma Linklater Metodunun hangi alanlarda kullanıldığını ve ses eğitimi açısından yararlı bir metot olup olmadığını incelemeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın araştırma soruları şu şekilde sıralanabilir.

- Ses eğitiminde Linklater Metodu hangi alanlarda kullanılmaktadır?
- Ses Eğitiminde Linklater Metodu kullanılarak nasıl sonuçlar elde edilmiştir?
- Bilimsel araştırmalara göre ses eğitiminde Linklater Metodunu kullanmak yararlı mıdır?

Sıralanan sorulara yanıt bulabilmek amacıyla Linklater Metodu sistematik analiz yöntemiyle ses eğitimi kapsamında incelenmiştir. Literatüre bakıldığında ülkemizde sadece bir çalışmanın var olduğu gözlemlenmektedir. Bu araştırmanın ülkemizde az sayıda bulunan sanat alanındaki analiz çalışmalarına ve ses eğitimi alanına katkı sunması ümit edilmektedir. Bununla birlikte alandaki bilimsel iletişimi canlı tutma adına bu gibi çalışmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışmanın yöntemine

ve bulgularına geçmeden önce Kristin Linklater ve metodu hakkında kısa bir bilgilendirmenin araştırma açısından faydalı olabileceği düşünülmektedir.

2. Kristin Linklater ve metodun temelleri

Oyunculuk eğitmeni, yönetmen, yazar ve vokal koçu Kristin Linklater, London Academy of Music and Dramatic Art'ta (LAMDA) ses eğitmeni Iris Warren'den öğrenim görmüş, mezun olduktan sonra Warren'le olan öğrenimine altı yıl boyunca devam etmiştir (Linklater, 2006: 6). Warren, oyuncuları 'basitçe ve yürekten derin duygularla konuşma' konusunda eğitme yeteneğiyle ünlüdür (MacOwan, 1976: i.). Bu süreç içerisinde öğrenim gördüğü okulda eğitim veren Linklater, metodunun temelini Warren'in metodolojisine dayandırmaktadır. Warren'in 1930'larda oluşturduğu metodolojisi 'kontrolü dış fiziksel kaslardan içsel psikolojik dürtülere aktararak' 'güçlü duyguyu ifade etmek' üzerine kuruludur (Linklater 2006: 5). Linklater'ın metodolojisi ise doğal sesi özgür bırakmayı amaçlar. Freeing the Natural Voice kitabının adını taşıyan bu eylem, duygusal dürtüyle doğrudan temas halinde olan, akıl tarafından şekillendirilen, ancak akıl tarafından engellenmeyen bir ses olarak tanımlanır (Linklater 2006: 8). Uygulanan egzersizlerle doğal sesin ortaya çıkışı sağlanıp, sesin kullanımından kaynaklı sorunları engellemek hedeflenmektedir. Dolayısıyla bu noktada benzerliklerden kaynaklı Linklater'ın metodunun Warren'in metodolojisi üzerine inşa edildiğini söylemek yanlış olmaz.

Warren'in yanı sıra Aleksander ve Feldenkrais tekniklerinden, yoga egzersizlerinden ilham alan (Linklater 2006:32) Linklater, 1963 yılında kendi stüdyosunu kurmak için Amerika'ya gitmiş (Linklater, 2006: 6) Robert Whitehead, Harold Clurman, Elia Kazan ve Joseph Chaikin tarafından yönetilen tiyatro topluluklarında vokal koçu olarak çalışmıştır (Linklater, 2006: 4). Linklater ayrıca 1965'ten 1978'e kadar New York Üniversitesi'nin lisansüstü tiyatro programında ses dersleri vermiştir. Shakespeare & Company'nin kurucu üyesi olan Linklater, Freeing Shakespeare's Voice (1993) adlı ikinci kitabını yazmıştır. Bu kitapta Shakespeare oyunlardan örnekler kullanan Linklater, okuyucularına Shakespeare'in sözlerini kendilerine ait kılmaları için çeşitli araçlar sunmuştur. Ayrıca Linklater, 1990'dan 1996'ya kadar Boston'daki Emerson College'da ders vermiş, Boston ve New York bölgelerinde eğitmenlere kendi vokal metodolojisini öğretmeleri için sertifika vermiştir (Raphael, 1997). 2013 yılında Linklater, İskoçya'da Linklater Ses Merkezi'ni kurmuş, aynı yıl Highlands and Islands Üniversitesi'nin fahri üyesi olmuştur. 5 Haziran 2020'de 84 yaşında yaşamını yitirmiştir.

3. Linklater metodu

Linklater metodunda imgelem öğretim biçiminin en önemli ayrıntılarından biri olarak işlev görmektedir. Metodun öğretiminde ses, beden ve nefes hakkında bilimsel bir anlatım yerine imgelem yoluyla anlatımı tercih eden Linklater, bu anlatımın eğitimdeki gelişime destek olduğu düşüncesindedir (Linklater, 2006: 15). Örneğin; metotta 'nefes al' ve 'nefes ver' yönergeleri kullanılmaz. Linklater, nefes farkındalığının oluşması için kullanılan fiilleri 'özgürleştirme' mesajlarıyla değiştirmektedir. 'Nefes al' ve 'Nefes ver' yönergeleri yerine 'nefesin içeri girmesine izin ver', 'iç çekme dürtüsünü besle ve sonra serbest bırak', 'nefesin kaçmasına izin ver' gibi yönergeler kullanmanın katılımcının zihninde bir özgürlük oluşturmaya ve zihin ile beden arasındaki alışkanlıkları ortadan kaldırmasına yardımcı olmaktadır (Linklater, 2009: 104).

Gevşeme, nefes ve ses üzerine bir dizi egzersizden oluşan Linklater metodunun fiziksel farkındalıkla ilgili aşamasında omurgaya odaklanılmaktadır. Çünkü Linklater'a göre güçlü bir omurga özgürce nefes almaya yardımcı olmakta, eğer omurga hizada değilse, vücut desteği zayıflamakta ve bu da karın

kaslarını destek sağlamaya zorlamaktadır. Ona göre, karın kasları destek için kullanılırsa, nefes almak için kullanılmaz, bu da sesi engeller (Linklater, 2006). Nefes almanın tek bir doğru yolu olmadığını belirten Linklater, kişinin önce kaslarını gevşetmesi ve nefesinin farkına varması gerektiğini savunur.

Linklater metodundaki bir diğer önemli unsur nefes farkındalığıdır. Linklater özellikle nefesle ilgili özel ilgi alanlarının olduğunu belirtmekte, nefesin ses perdelerinden geçerken sesi nasıl yarattığı ve konuşurken içtenliği açığa çıkarmaya ya da gizlemeye nasıl yardımcı olduğuyula ilgilenmektedir. Linklater'in nefes ve duygular arasında kurduğu bağ bu noktada önemlidir. Çünkü ona göre sesin doğallığını, içtenliğini ortaya çıkaran unsur nefes alma alışkanlarının farkındalığı ile alakalıdır. Küçük bir bebeğin nefes almasını gözlemlemenin bu savı doğrulayacağını düşünen Linklater, aç bir bebeğin annesini emmek üzere yaklaştığında bedeninde bir heyecan dalgasının ortaya çıktığını belirtir. Bu gözlem sonucunda bebeğin solunumunun aritmik olduğu ve biyolojik dürtüleri ortaya çıkardığı görülmektedir. Dolayısıyla duygusal dürtüleri doğallıkla ortaya çıkarmanın yolu ilk olarak nefesle elde edilebilir. Ayrıca Linklater'a göre solunumun iyileşmesi ile sesin iyileşmesi doğru orantılıdır (Linklater, 2006: 43). Dolayısıyla katılımcının özgür, doğal ve gerilimden ya da duygusal engellerden uzak bir nefes alması amaçlanmaktadır. Bu amaca erişmek için eğitimdeki ilk adım, nefesi kontrol etmeden gözlemlemektir (Linklater, 2006: 44). Bu gözlem esnasında nefes dışarı çıkarken diyaframın yukarı doğru hareket ettiği ve nefes içeri girerken diyaframın aşağıya indiği hayal edilir (Linklater, 2006: 49).

Metodun bir diğer önemli unsuru rahatlama nefesidir. İç çekme olarak da tanımlanan bu nefes bedenin farklı bölgelerini tanımanın yanı sıra içgüdü, güç ve kapasitenin keşfini başlatmaktadır. Metotta iç çekme fiziksel kontrolü devre dışı bırakmaya yarayan bir araç olarak işlev görmektedir. Fiziksel kontrolü bırakmak konuşma için olduğu kadar şarkı söylemek için de kazanım sağlayan bir eylemdir (Linklater, 2009: 107). Bu aşamada acı verici duygular da dahil olmak üzere diğer duyguları da dahil ederek rahat bir nefes alma ve serbest bırakma işlemi devam eder. Böylece değişen duyguların sesi engelleyecek gereksiz gerilimlere yol açmaması sağlanır. Bu süreçte katılımcı nefesinin ne istediğini söylemesine izin verirse, bilinçli kontrol için enerji harcamasına gerek kalmaz (Linklater, 2006: 63).

Nefesin ardından sese odaklanılan metotta imge kullanımı yoğunlaşarak sesi yönlendirmeye ya da estetize etmeye dair girişimlerden uzaklaşma hedeflenir. Basit, formsuz ses kombinasyonları ile devam eden bu aşamada ilkel cümle kullanımı önemlidir. Ayrıca Linklater'ın kanal olarak adlandırdığı yapıyı oluşturan çene, dil ve yumuşak damak üzerine çalışmaların da yer aldığı metotta söz konusu organlar üzerindeki bilinçli kontrolün kaldırılması amaçlanır. Rezonans egzersizleri ile devam eden çalışmalarda ses üretmek için yoğun efor sarf etmek yerine, sesi başlatacak imgenin kurulumuna odaklanılır (Davutoğlu, 2015). Bu noktada bedeni serbest bırakmak önemlidir. Bedenin serbest bırakılması, yaylanma ve salınma benzeri hareketlerle sağlanır. Bu hareketlerin kullanılmasındaki amacı bir salıncağın işleyişi ile açıklayan Linklater, salıncağın yerçekiminden faydalanarak doğal enerji üretmesi gibi katılımcının da salınım ve yaylanmasıyla salıncakla benzerlik kurabileceği görüşündedir (Linklater, 2006: 289). Sözcük ve metin çalışmaları ile devam eden egzersizlerde katılımcının anlamın ötesine geçmesi istenir. Sözcük ve cümleler metotta duygusal uyaran olarak kullanılır.

4. Yöntem

Çalışmada, belirli bir araştırma sorusu, konu alanı veya bir ilgi fenomeni ile ilgili bütün erişilebilir araştırmaları tanımlamaya, değerlendirmeye ve yorumlamaya yarayan (Kitchenham, 2004) 'sistematik inceleme' metodu kullanılmıştır. Ayrıca çalışma, Kitchenham (2004)'ün araştırmasından yola çıkarak aşağıda yer alan üç aşamalı yöntem ile gerçekleştirilmiştir.

- Planlama
  - o Araştırmaların seğimi
  - o çalışmaya dahil etme/hariğ tutma kriterlerinin belirlenmesi
  - o Kodlama ve kategorilerin belirlenmesi
- İncelenecek alışmaların Belirlenmesi
- Rapor etme

Araştırmalar Ağustos-Ekim 2022 tarihinde 'Linklater Voice Method', 'Kristin Linklater', 'Linklater' anahtar kelimeleriyle Google Scholar üzerinden taranarak seğilmiştir. Çalışmada öncelikle başlık ve özetler incelenmiş, özeti açık olmayan çalışmaların seğim kriterlerine uygun olup olmadığı tespit edebilmek için tam metni incelenmiştir. Araştırma kapsamında seğim aşağıdaki kriterlere uygun bir şekilde yapılmıştır.

- Linklater Metodunun kullanımının sonuçlarını değerlendiren bir araştırma olması
- Tez, makale ya da kitap olması
- Tam metnine ulaşılabilmesi
- Deneysel alışma olması
- Türkçe ya da İngilizce yayın olması

Röportaj, söyleşi, inceleme yazıları, notlar, haber öğeleri ya da bildiri gibi dokümanlar bu araştırmanın kapsam dışında tutulmuştur. Ayrıca kriterler arasında deneysel çalışmalarının esas alınması uygulamaların işlerliğinin sınanması açısından önemli görölmektedir.

alışmalara yönelik bulguları analiz etmek üzere ele alınan faktörler, çalışmanın araştırma soruları ekseninde aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

- Birinci Araştırma Sorusu ile İlgili Faktör:
  - o Ele alınan alan
- İkinci ve Üçüncü Araştırma Sorusu ile İlgili Faktör:
  - o Sonuçların Analizi

5. Bulgular

Belirlenen anahtar kelimelerle yapılan araştırma sonucunda İngilizce ve Türkçe dillerinde Linklater Metodu ile doğrudan ilgili toplam 54 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmaların 35'i makale, 3'ü kitap bölümü, 3'ü röportaj, 3'ü kitap incelemesi, 10'u ise tezlerden oluşmaktadır. Bu 54 çalışmanın 53'ü İngilizce araştırmalardan oluşurken, sadece 1'i Türkçe(Davutoğlu, 2015)'dir. Bu çalışmaların özetleri/girişleri değerlendirildikten sonra sadece 4'ünün deneysel çalışma olduğu tespit edilmiştir. Seçilen çalışmaların her biri ses eğitimi ile Linklater Metodu arasında doğrudan bağlantılı olmasına özen gösterilmiştir. Bu 4 çalışmanın 2'si makale (Nilsson vd., 2022; Monteagudo vd., 2017), 1'i tez (Wessendarp, 2012), 1'i ise kitap bölümü(Piazzoli ve Kennedy, 2018)'dür.

5.1. Çalışmalarda ele alınan eğitim alanı

Ses eğitiminde Linklater metodunun hangi alanlarda kullanıldığına dair çalışmanın ilk sorusu kapsamında bulgulara bakıldığında, 16 aylık Linklater Metot eğitiminin ardından oyunculuk

öğrencilerinin seslerindeki algısal ve akustik değişiklikleri araştıran ilk çalışmanın sanat alanında yapıldığı görülmektedir (Nilsson vd., 2022). Kekeme bireylerde kullanılmak üzerine Linklater Metodunun tedavi etkinliğini belirlemek amacıyla taşıyan diğer çalışmanın tıp alanında (Monteagudo vd., 2017), İtalyanca dil eğitiminde 8 haftalık gevşeme ve ses egzersizlerinin uygulandığı bir diğer çalışma ise dil eğitimi (Piazzoli ve Kennedy, 2018) alınanda yapılmıştır. Linklater metoduna dayalı bir ses eğitimi kursuna katılan oyunculuk öğrencileri ile eğitim almayan diğer oyunculuk öğrencilerinin algısal, akustik ve aerodinamik olarak ölçüldüğü çalışmanın yine sanat alanı (Wessendarp, 2012) ile alakalı olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Çalışma Alanları

Çalışmanın Yapıldığı Alan	Çalışma Sayısı (f)	Yüzde (%)
Sanat Eğitimi	2	50.00
Dil Eğitimi	1	25.00
Tıp	1	25.00
Toplam	4	100

Tablo 1'e bakıldığında çalışmaların 2'sinin sanat eğitimi, 1'inin dil eğitimi, 1'inin ise tıp alanında tedavi amaçlı yapıldığı gözlemlenmektedir.

5.2. Çalışmalardaki sonuçların analizi

Kapsam dahilindeki ilk çalışma Kuzey Amerika'da oyunculuk programına kayıtlı 11 öğrenci (8 kadın, 3 erkek, 22-30 yaş aralığında) ile gerçekleştirilmiş, çalışmada öğrencilere 16 ay boyunca Linklater Metodu eğitimi verilmiştir. Eğitim öncesinde W. Shakespeare'in Kral Lear oyunundan 146 kelimelik bir bölüm seçilmiş ve öğrencilere kayıt esnasında duygusal açıdan herhangi bir yönlendirme yapılmadan kayıt alınmıştır. Bu kaydın yanı sıra sürekli bir şekilde sesli harf kaydı alınmış, perde aralıkları belirlenmiştir. Alınan bu kaydın ardından 16 aylık eğitim sonunda kayıtlar yinelenmiş, değişimler gözlenmiştir. Çalışmada bu uygulama sonucunda öğrencilerin ne yönde kazanımları olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında Linklater Metodu eğitimi sonrası okumada perde aralığının daha geniş olduğu, ünsüz artikülasyonun netliğinde artış olduğu ve ses renklerinde koyulaşma gözlemlenmiştir. Kadın öğrencilerin metin okuma kayıtları analiz edildiğinde son kayıta seslerin daha özgürce üretildiği, seslerin daha olgun ve anlamlı hale geldiği tanımlanmıştır. Ayrıca çalışmada denek sayısının az oluşu bir problem olarak saptanmıştır (Nilsson vd., 2022).

Kapsam dahilindeki ikinci çalışma kekemelik teşhisinin konulduğu 4 katılımcı (3 kadın, 1 erkek, 21-24 yaş aralığında) ile gerçekleştirilmiş, çalışmada katılımcılara 12 haftalık bir eğitim verilmiştir. Bu eğitim boyunca her oturumda uygulamayı gerçekleştiren araştırmacılar kendi deneyimlerine ve katılımcıların ilerlemesine ilişkin gözlemlerini kaydetmişlerdir. Bu kayıtlara ek olarak katılımcılardan günlük gerginlik ve uygulama günlüğü tutmaları istenmiş, ilk dört haftanın sonunda veriler toplanarak katılımcılardan açık uçlu program değerlendirme anketi doldurmaları istenmiştir. Linklater metodunun uygulanışın ardından sonuçlar analiz edildiğinde nefes alma ve gevşeme tekniklerinin katılımcıların genel yaşam kalitesini iyileştirdiği gözlemlenmiş, katılımcıların üçünün bedenlerindeki gerilim algısında olumlu yönde bir eğilim olduğu ve uygulamanın kekemelik tedavisinde kullanıma uygun olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmada uygulama sürecinin kısa olması ve katılımcı sayısının az olması bir problem olarak belirtilmiştir (Monteagudo vd., 2017).

Kapsam dahilindeki üçüncü çalışma İtalyanca dil eğitimi kursunda yer alan öğrencilerle gerçekteştirilmiş ve 8 haftalık bir Linklater Metodu eğitimi verilmiştir. Eğitim öncesi ve sonrası anketler, eğitmen günlüğü ve öğretim kadrosu ile görüşmeler aracılığıyla değerlendirmenin yapıldığı bu çalışmada katılımcıların ses farkındalığını biraz değiştirebildikleri ve sözlü üretimde bazı faydalar bildirdikleri gözlemlenmiştir (Piazzoli ve Kennedy, 2018).

Kapsam dahilindeki son çalışma Toledo Üniversitesi Tiyatro ve Film Bölümü'nde öğrenim gören 24 öğrenci ile gerçekteştirilmiş, öğrenciler deney ve kontrol olmak üzere iki gruba bölünmüştür. Bir klinikte tüm öğrencilerin ses değerlendirmeleri yapılmış, bu değerlendirmelere ek olarak anketler uygulanmıştır. Çalışmada deney grubunda yer alan öğrencilere 16 haftalık bir eğitim verilmiştir. Eğitimin ardından sonuçlar analiz edildiğinde metodun sürekli fonasyon sırasında hava akışı kontrolünü kolaylaştırdığını ve bunun da uzun monologlar sunmak, sesi bir performans boyunca fiziksel olarak zorlu hareket ederken kullanmak gibi sahne görevleri sırasında öğrencilere yardımcı olabileceği görülmüştür. Ayrıca çalışmada metodun etkinliğini tam olarak değerlendirmek için daha fazla katılımcıya ve daha uzun süreye ihtiyaç duyulduğu da belirtilmiştir (Wessendarp, 2012).

6. Sonuç

Araştırmada literatürde Linklater Metodu üzerine yapılan ve ses eğitimine odaklanan deneysel çalışmalar incelenerek metodun ses eğiminin hangi alanlarında kullanıldığı, nasıl sonuçlar elde edildiği ve çalışmalara göre metodun yararlı olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada deneysel çalışmaların incelenmesinin nedeni yapılan uygulamaların işlerliğini ortaya koyması, bu araştırmanın sorularına ilişkin cevapları içermesidir. Belirlenen anahtar kelimeler doğrultusunda toplamda 54 çalışmaya erişilmiştir. Araştırmanın amacı ve belirlenen özel kriterler doğrultusunda ise 4 deneysel çalışma olduğu görülmüştür. Bu metot özelinde Türkçe dilinde yapılmış deneysel çalışmaya rastlanmamıştır. İngilizce dilindeki taramalar sonucunda Linklater metodunu üzerine yapılan deneysel çalışmaların sayıca az olduğu görülmüştür. Uygulamalı alanlarda bu tür çalışmaların çoğalması yöntemin uygulanabilirliğinin ya da işlerliğinin bilimsel sonuçlarla teyit edilmesi ve literatüre kazandırılması aşışından önemlidir. Araştırma kapsamında belirlenen çalışmalar sistematik analiz metodu kullanılarak analiz edilmiş, bu çalışmalara yönelik analiz için 'ele alınan alan' ve 'sonuçların analizi' faktörleri kullanılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda, incelenen çalışmaların yarısının 'sanat' alanında yapıldığı görülmektedir. Linklater Metodu'nun oyunculuk temelli bir ses eğitimi metodu olması nedeniyle çalışmaların çoğunun sanat alanında olması şaşırtıcı değildir. Ancak çalışmaların diğer yarısına bakıldığında tıp ve dil eğitimi alanlarının olduğu dikkat çekmektedir. Buradan yola çıkıldığında oyunculuk temelli Linklater Metodu'nun tedavi ve başka alanlarda da eğitim amaçlı kullanıldığı ortaya çıkmaktadır.

Kapsam dahilindeki çalışmaların sonuçlarına bakıldığında Linklater Metodunun katılımcılara/öğrencilere çeşitli yönlerden olumlu etkisi olduğu görülmektedir. Bu yönler bir sanat dalı olarak oyunculuk öğrencileri için perde aralığının genişlemesi, artikülasyon netliği, ses renklerinde koyulaşma ve sürekli fonasyon esnasında kontrol sağladığı görülmektedir. Kekemelik tedavisi için metodun kullanıma uygun olduğunu ve katılımcıların genel yaşam kalitesini iyileştirdiği gözlemlenirken, dil eğitimi için ses farkındalığında gelişim ve sözlü üretimde faydalı olduğu görülmüştür.

Çalışmaların tamamında araştırmacılar tarafından metodun etkinliğinin tam olarak anlaşılabilmesi için daha fazla katılımcıya ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla bütünsel bir bakışla bundan sonra

yapılacak olan çalışmalarda daha fazla katılımcının dahil edilmesi elzem görünmektedir. Ayrıca bazı çalışmalar için metodun eğitim aşamasının daha uzun sürede yapılması gerektiği belirtilmiştir. Daha fazla katılımcıya ek olarak eğitim süreçleri için daha geniş zaman aralıklarının belirlenmesi ayrıca önemlidir.

Sonuç olarak doğal sesi ortaya çıkarma işlevi olan Linklater Metodu'nun ses eğitiminde sanat, tedavi ve dil eğitimi alanlarında kullanıldığı görünmektedir. Bu noktada özellikle oyunculuk temelli çalışmaların disiplinler arası etkileşim açısından önemli olduğu, bu çalışmaların farklı alanlara da katkı sağlayabileceği söylenebilir. Özellikle uygulamalı alanlarda deneysel çalışmalar yurtdışı literatüründe yoğunlukla yer almaktadır. Uygulamaların işlerliğini test etme açısından katkı sunduğu için oyunculuk temelli deneysel çalışmaların ülkemizde sayıca artması önemli görülmektedir. Ayrıca ses eğitiminde Linklater Metodu kullanılarak yapılan araştırmalarda sonuçların olumlu yönde olduğu ve yapılan araştırmalar ışığında ses eğitiminde bu metodu kullanmanın yararlı olduğunu söylemek mümkündür.

Kaynakça

- Bara, B. (2018). *Voice And Movement I: Explorations On Connection*. Tez. University of Pittsburgh, ABD.
- Berry, C. (1974). *Voice and the actor*. MacMillan Publishing Company.
- Cox, F. (1990), *The Notion of Physicality in Vocal Training For The Performer in South African Theatre, with Particular Reference to the Alexander Technique*, Masters Thesis, Rhodes University.
- Davutoğlu, A. (2015). *Doğal Sese Ulaşabilmek: Linklater Metodunun Eğitim Perspektifinden Analizi*, İdil Dergisi, 2015, Cilt 4, Sayı 17, Volume 4, Issue 17.
- Kitchenham, B. (2004). *Procedures for performing systematic reviews*. Keele, UK, Keele University, 33(2004), 1-26.
- Linklater, K. (1993). *Freeing Shakespeare's voice: The actor's guide to talking the text*. Theatre Communications Group.
- Linklater, K. (2006). *Freeing the natural voice: Imagery and art in the practice of voice and language*. Drama Publishers/Quite Specific Media.
- Linklater, K. (2009). *The Alchemy of Breathing*. In: J. Boston and R. Cook , eds. *Breath in Action*. London: Jessica Kingsley Publishers, pp. 101 – 112.
- MacOwan, M. (1976). *Iris Warren: A memoir*. In K. Linklater (Ed.), New York: Drama Publishers.
- McAllister-Viel, T. (2007) *Speaking with an International Voice?*, Contemporary Theatre Review, 17:1, 97-106.
- Monteagudo, E., Sawyer, J., & Sivek-Eskra, A. (2017). *The effects of actors vocal exercises for relaxation on fluency: A preliminary study*. Journal of Fluency Disorders, 54, 50–57.
- Nilsson, T., Laukkanen, A.-M., & Syrjä, T. (2022). *Effects of sixteen month voice training of student actors applying the Linklater Voice method*. Journal of Voice: Official Journal of the Voice Foundation, 36(5), 733.e9-733.e21.
- Perçin, Y. (2004). *Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Bireysel Ses Eğitimi Dersinde Diksiyon Eğitiminin Önemi, 1924-2004* Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi, SDÜ, Isparta.
- Piazzoli, E. & Kennedy C. (2018). *Voice as Aesthetic Element of Language Learning: Enhancing Learners Performance through Actors*. The Arts in Language Teaching. Zurich: Lit Verlag.
- Raphael, B. (1997). *A Consumer's Guide to Voice and Speech Training*. The Vocal Vision: Views on Voice by 24 Leading Teachers, Coaches & Directors. Ed. Marion Hampton and Barbara Acker. New York: Applause.

- Rodenburg, P. (1998). *Actor speaks: Voice and the performer*. Methuen Drama.
- Sabar, G. (2008). *Sesimiz Eğitimi ve Korunması*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Töreyin, A. (2008), *Ses Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yöntemler*, Söz Kesen Matbaacılık, Ankara.
- Villafuerte-Gonzalez, R., Valadez-Jimenez, V. M., Sierra-Ramirez, J. A., Ysunza, P. A., Chavarria-Villafuerte, K., & Hernandez-Lopez, X. (2017). *Acoustic analysis and electroglottography in elite vocal performers*. *Journal of Voice: Official Journal of the Voice Foundation*, 31(3), 391.e1-391.e6.
- Wessendarp, E. (2012). *Effects of the Linklater Voice Training Technique on the Voices of Student Actors*. Tez. The University of Toledo, ABD